

Kunstvakken Beeldende Vormgeving en Muziek

Inleiding

Dit jaar ga je je vakkenpakket kiezen voor de bovenbouw van havo of vwo. Een belangrijke stap naar je vervolgopleiding. In dit document lees je van alles over de kunstvakken Beeldende Vormgeving en Muziek.

§1.1 Kunst algemeen

§1.2 Beeldende vormgeving

§1.3 Muziek

§2 Wat heb je aan de kunstvakken? Creativiteit en EQ nader uitgelegd

§3 Wat leer je bij de kunstvakken?

§1.1 Kunst Algemeen

Beeldende Vormgeving en Muziek: Welke van de twee je ook kiest; het is één vak, maar het bestaat uit twee delen. Het belangrijkste deel is het praktijkdeel: Beeldende vormgeving of Muziek. Daar ben je bezig met beeldend scheppen op het platte vlak (2D), min of meer zoals je dat nu gewend bent bij Tekenen. En bij muziek maak je muziek (instrumentaal) en zing je: praktisch bezig zijn.

Het andere deel is een theoretisch deel: Kunst Algemeen. Dat is eigenlijk een soort van kunstgeschiedenis. Of je nou Kunstvak Muziek kiest of Kunstvak Beeldende Vormgeving, Kunst Algemeen is voor iedereen hetzelfde.

Voor het kunstvak heb je totaal 3 uur in de week. Twee uur daarvan is voor Beeldende Vormgeving/Muziek en één uur voor Kunst Algemeen.

Belangrijk om te weten is dat je als je een kunstvak kiest, je in het examenjaar een centraal examen maakt voor dit deelvak Kunst Algemeen.

Bij Kunst Algemeen wordt er van alles behandeld. En veel heeft te maken met de wereld om jou heen.

Van wat voor soort muziek houd je? Hiphop? R&B? Metal? Weet je hoe die muziekstijlen ontstaan zijn en wanneer? Heb je thuis een replica van een beroemd schilderij hangen? Weet je waarom die ooit geschilderd is? Speel je weleens games? Weet je hoe de eerste games eruit zagen? Kijk je graag naar films met mooie special effects? Weet je welke film de eerste echte special effects had?

Bij Kunst Algemeen leer je over de geschiedenis van muziek en beeldende kunst maar ook architectuur, film, dans en drama. Het is dus behoorlijk breed.

In de Havo krijg je 3 onderwerpen en als je Vwo doet krijg je er 4.

Of je nou Havo of Vwo doet, je krijgt altijd de twee onderwerpen die gaan over de kunst uit de 20^e eeuw. Deze onderwerpen heten:

- Cultuur van het Moderne in de eerste helft van de 20^e eeuw
- Massacultuur in de tweede helft van de 20^e eeuw

Andere onderwerpen die je kunt krijgen zijn:

- Cultuur van de Kerk in de 11^e tot en met de 14^e eeuw
- Hofcultuur in de 16^e en de 17^e eeuw
- Burgerlijke cultuur van Nederland in de 17^e eeuw
- Cultuur van de Romantiek en het Realisme in de 19^e eeuw

Belangrijk bij Kunst Algemeen zijn niet de jaartallen en ook niet eens zozeer de namen. Belangrijk is dat je een beeld krijgt van een bepaalde tijd. Dat je leert begrijpen **waarom** bepaalde kunst werd gemaakt. Dat je snapt wat het **verband** is tussen het ene en het

andere. Dat je begrijpt hoe de wereld veranderde en hoe dat te zien is in de **ontwikkeling** van de kunst. Ook belangrijk is dat je bepaalde kunstuitingen leert herkennen. Dat je wat je ziet of hoort kunt koppelen aan kenmerken die je hebt geleerd. Feiten zijn dus niet onbelangrijk maar **inzicht** is net wat belangrijker. Zeker bij het Centraal Examen is dat het geval.

Tijdens de lessen zoomen we steeds in op een klein stukje. We nemen enkele kunstuitingen en zetten ze **in perspectief van gebeurtenissen en ontwikkelingen** uit die tijd. We kijken naar schilderijen, bespreken wat we zien, wat opvalt. We luisteren naar muziekfragmenten. En we kijken naar stukjes film waar mogelijk.

Soms is wat we zien heel raar of op het eerste gezicht stom. Maar we proberen het snappen waarna het niet meer zo vreemd is. Daarvoor is het belangrijk **dat je je kunt verplaatsen** in die tijd. Dat is ook belangrijk bij Kunst Algemeen: dat je even uit het hier en nu kunt stappen en je jezelf verplaatst in een andere tijd en plaats waar het (soms radicaal) anders is dan in jouw eigen bekende wereldje.

Kunst Algemeen telt minder zwaar mee in het schoolexamen dan Beeldende Vormgeving of Muziek.

In de voorexamenklassen telt Kunst Algemeen momenteel voor 40% mee in het schoolexamen. Je hebt 3 of 4 toetsen in het jaar.

In het examenjaar telt het vak veel minder zwaar mee in het schoolexamen. Namelijk 30%. De reden daarvoor is dat je het centraal schriftelijk examen Kunst Algemeen gaat doen. En dat examen bepaalt voor 50% het cijfer wat je voor je gehele kunstvak op je diploma krijgt. Om een beetje de balans te bewaren met je praktijkvak Beeldende Vormgeving of Muziek weegt Kunst Algemeen in het schoolexamen daarom niet zo zwaar mee.

Tot slot: Kunst Algemeen heb je 1 lesuur in de week.

§1.2 Beeldende Vormgeving

Beeldende vormgeving is breder dan tekenen. Het houdt in dat je niet alleen bezig bent op het platte vlak maar ook ruimtelijk.

In de praktijk houden we ons op Dingstede toch vooral bezig met het platte vlak. Dat heeft te maken met een stukje traditie en praktische zaken als bijvoorbeeld (on)mogelijkheden qua lokaalinrichting en faciliteiten.

Wat kun je verwachten bij Kunst Beeldende vormgeving?

Je moet het eigenlijk zien als een vervolg op Teken en zoals je dat al kent. Het is niet een compleet ander vak. Toch zijn er wat verschillen.

Een belangrijk verschil is dat het **proces** belangrijker wordt. Als je de uitleg van de opdracht hebt gehoord is het niet pats boem, meteen beginnen met je tekening.

Vaak zul je eerst wat moeten **onderzoeken**. Bijvoorbeeld hoe kunstenaars iets hebben gedaan. Of van verschillende dingen voorbeelden zoeken zodat je een beetje doorkrijgt wat er in de opdracht gevraagd wordt. Of voorbeelden zoeken zodat je een idee krijgt wat jou aanspreekt en wat je zou kunnen toepassen in jouw eigen tekening.

Dan volgt de **schetsfase** waarin je je idee op papier zet. Vaak moet je meerdere ideeën bedenken waar je vervolgens de beste uitkiest. Voor de schetsen gebruik je een zogenaamde **dummy**. Dat is een boek met harde kft met blanco pagina's erin. Een soort schetsboek eigenlijk.

Na de schetsfase kun je dan echt beginnen met je tekening.

Wat maak je zoal? Wat zijn de opdrachten vraag je je af?

Enkele voorbeelden van wat je zou kunnen verwachten:

- een alternatief zelfportret
- een panorama (die je met meerderen samen maakt).

- een assemblage maken
- een ontwerp maken, bijv. een grafisch product
- een expressionistisch schilderij maken
- een ruimtelijk object maken net als kunstenaarsgroep ZERO

Zoals je ziet zitten er ook opdrachten bij waar je niet alleen maar bezig bent op papier of doek. De deur naar ruimtelijk werken staat inmiddels open en we kijken waar er mogelijkheden liggen.

Ook voor Beeldende Vormgeving staat een klein beetje theorie op de agenda. Dit is **vaktheorie** en betekent concreet een tweetal toetsen over Beeldende Begrippen. Dat zijn begrippen die je helpen te praten over wat je maakt of wilt maken. Vaak zitten ze ook verwerkt in eisen die aan een opdracht verbonden zijn. Denk aan termen als complementair kleurcontrast, silhouet, dynamische compositie en schakering.

Als je beeldend bezig bent is het wel zo handig dat je de juiste termen kent.

In het examenjaar vindt er een **excursie** plaats naar een toonaangevend museum voor moderne kunst ergens in Nederland. De laatste jaren is het Stedelijk Museum in Amsterdam een hele geschikte bestemming gebleken. De kunst waar je in de lessen over hebt gesproken en die je vanaf beeldscherm of in een boek hebt gezien, zie je dan in het echt. Dat kan nogal een verschil zijn!

Beeldende Vormgeving telt zwaarder mee in het schoolexamen dan Kunst Algemeen.

In de voorexamenklassen telt Beeldende Vormgeving momenteel voor 60% mee in het schoolexamen. Je hebt ongeveer 6 opdrachten in het jaar.

In het examenjaar telt het vak veel zwaarder mee in het schoolexamen. Namelijk zo'n 70%. De reden hierachter is je bij de uitleg over Kunst Algemeen gegeven.

§1.3 Muziek

In klas 1 tot en met 3 heb je algemene muziekles gehad. In de bovenbouw kun je voor het vak muziek kiezen. De twee lessen in de week vullen we vooral met praktisch bezig zijn. Zingen en een eigen instrument bespelen zijn de basis ingrediënten. Voor één van de twee 'moet' je wel een passie hebben, of het gaan ontwikkelen.

Het instapniveau is niet eens het allerbelangrijkste, als je motivatie en je wil om te ontwikkelen maar voldoende aanwezig is.

Bij muziek zoeken we elk jaar naar een groot optreden, een muziekproductie. Dit is nu al een aantal jaren The Passion geweest. Dit schooljaar is het een muziekavond in Ogterop met een muziekwisseling met een band en orkest in Marienhof, Duitsland.

Door naar een muziekproductie toe te werken oefen je je muziek niet zomaar, maar krijgt het zin; je gaat spelen of zingen voor (groot) publiek.

Samen maken we echt iets moois! Een band, een koor, solisten en andere instrumenten; we zoeken voor iedereen een interessante partij.

Hierin heb je zelf ook een keuze; je hoeft bijvoorbeeld niet solo te zingen als je dit niet wilt.

Ook in het koor of in de band kun je met een partij op jouw eigen niveau iets moois toevoegen.

Naast deze grote muziekproductie zijn er nog andere onderdelen die getoetst worden.

Er zijn in een jaar zo'n vier verschillende onderdelen; twee keer ensemble, één componeeropdracht en één keer koor.

In een ensemble mag je zelf kiezen of je instrumentaal of vocaal (zingen) bezig wilt zijn. Bij ensemble kies je dan je eigen muziek en je eigen groepje/samenstelling. Je bent dan zo'n 4 tot 6 weken met twee of drie liederen bezig.

Bij koor zoekt je docent de muziek uit, de afgelopen jaren was dit vooral Nederlandstalige popmuziek, omdat dit goed in The Passion past. Dit jaar is daar meer Engelstalig bij

gekomen voor de muziekavond in Ogterop.

Bij de componeeropdracht moet je zelf muziek ontwerpen. Teksten schrijven, melodieën bedenken, of via een computerprogramma voor notatie.

Muziek telt zwaarder mee in het schoolexamen dan Kunst Algemeen.

In de voorexamenklassen telt Muziek momenteel voor 60% mee in het schoolexamen.

In het examenjaar telt het vak veel zwaarder mee in het schoolexamen. Namelijk 70%. De reden hierachter is je bij de uitleg over Kunst Algemeen gegeven.

§2 Wat heb je aan de kunstvakken?

We krijgen nog weleens de vraag waarom kunstvakken belangrijk zijn. Is schilderen en muziek maken niet 'gewoon' een hobby? Ja, dat is het zeker; maar het is meer! Bij de kunstvakken ontwikkel je je creativiteit en je expressie (jezelf uitten). Waarom dat belangrijk is in je verdere (werkende) leven lees je hieronder:

De toekomst creëren

We leven in een wereld die sneller verandert dan ooit en we staan voor ongekend grote uitdagingen. Een grote drijvende kracht is de technologische innovatie. Nieuwe technologieën zorgen overal voor een verandering in de aard van arbeid. In de oude industriële economieën betekenen ze een drastische vermindering van de werkgelegenheid in de industrie en beroepen die ooit arbeidsintensief waren. Nieuwe vormen van arbeid leunen steeds meer op hoge niveaus van *specialistische kennis*, en op *creativiteit* en *innovatie*. Ten eerste is het in het bedrijfsleven essentieel om ideeën te genereren voor nieuwe producten en diensten, en om concurrerend te blijven. Ten tweede is het essentieel dat door middel van onderwijs en training mensen worden opgeleid die flexibel zijn en zich makkelijk aanpassen, zodat bedrijven kunnen reageren op veranderende markten. Ten derde zal iedereen zich moeten aanpassen waarin, voor de meesten, één vaste baan voor het leven iets uit het verleden is. Naarmate de wereld steeds sneller lijkt te gaan, roepen allerlei organisaties dat ze mensen nodig hebben die *creatief kunnen denken* en in *teams* kunnen *communiceren* en *werken*: mensen die *flexibel* zijn en zich snel aanpassen. Maar al te vaak kunnen ze die niet vinden.

Speciale mensen?

Er wordt vaak gedacht dat alleen speciale mensen creatief zijn; dat het een zeldzaam talent is. Dit idee wordt versterkt door de geschiedenis van creatieve iconen als Martha Graham, Pablo Picasso, Albert Einstein en Thomas Edison. Maar iedereen heeft enorme creatieve capaciteiten. De uitdaging is om ze te ontwikkelen.

Speciale activiteiten?

Er wordt vaak gedacht dat creativiteit met speciale activiteiten te maken heeft, zoals kunst, reclame, design en marketing. Daar komt inderdaad creativiteit bij kijken, maar dat geldt eigenlijk voor alles, inclusief wetenschap, wiskunde, lesgeven, met mensen werken, geneeskunde of een sportploeg of een restaurant leiden. Dus creativiteit is niet beperkt tot muziek, dans en kunst.

Op zakelijk terrein zijn verschillende bedrijven creatief op verschillende gebieden. Apple is bijvoorbeeld beroemd om het creëren van nieuwe producten. Andere bedrijven, zoals een bol.com, hebben helemaal geen producten gecreëerd; hun innovatiekracht ligt in systemen, zoals voorraadketenbeheer en prijsstelling. Koffieketen Starbucks is creatief in het verlenen van diensten. Starbucks vond de koffie niet uit, het creëerde een bepaald soort cultuur rond koffie. In elk deel van de organisatie kan innovatie het lot van een bedrijf transformeren.

Creatief leren zijn.

Er wordt vaak gedacht dat mensen creatief worden geboren of niet, net zoals je blauwe of bruine ogen kunt hebben, en dat je er verder niet veel aan kunt doen. Feit is dat je heel wat kunt doen om mensen te helpen creatiever te worden. Als iemand zegt dat hij niet kan lezen of schrijven, neem je niet aan dat hij niet in staat is om te lezen of te schrijven, maar dat het hem gewoon nooit is geleerd. Hetzelfde geldt voor creativiteit. Als mensen me zeggen dat ze niet creatief zijn, neem ik aan dat ze gewoon nog niet hebben geleerd waar het eigenlijk om gaat.

Hoe leer je dit dan?

Creatief zijn behelst meestal in de weer zijn met ideeën, divergent denken om tot oplossingen te komen. Creativiteit is ook op een zeer gefocuste manier aan ideeën en

projecten werken, ze in hun beste vorm gieten en al doende kritisch oordelen over wat het beste werkt en waarom.

Creativiteit omvat drie gerelateerde begrippen. Dat zijn *verbeelding* (het proces om ons dingen voor de geest te halen die niet voor onze zintuigen aanwezig zijn); *creativiteit* (het proces om originele en waardevolle ideeën te ontwikkelen); en *innovatie* (het proces om nieuwe ideeën om te zetten in praktijk).

Zachte vaardigheden

Naast een groeiende vraag naar creatieve werknemers, is er ook groeiende erkenning van het belang van emotionele intelligentie (EQ). Emotionele intelligentie omvat een reeks persoonlijke en interpersoonlijke kwaliteiten: persoonlijke gevoelens kunnen begrijpen en uitdrukken; met andere mensen kunnen opschieten; duidelijk communiceren, met empathie voor de luisteraar; positief en met gevoel reageren op nieuwe situaties. Deze zogenaamde 'zachte vaardigheden' worden nu gezien als cruciale factoren in productieve relaties, thuis en op het werk, en in opkomende leiderschapsstijlen. Mensen met een hoog EQ hebben een grotere kans om aan de top van organisaties te belanden en zijn vaak beter in staat deze te leiden in een onzekere toekomst. Dit zijn creatieve leiders die eerder coach en mentor voor hun personeel zijn dan baas; zij moedigen hun personeel aan om hun unieke vaardigheden en vermogens te ontwikkelen.

De cultivering van gevoel wordt al lang gemarginaliseerd door het academische onderwijs. Het conventionele academische curriculum negeert grotendeels het belang van ontwikkeling van de 'zachte vaardigheden', zoals het vermogen om te luisteren en empathie te voelen. In de kunstvakken leer je jezelf te uitten, maar daarvoor moet je jezelf ook kennen. Hierdoor ben je dus bezig met het EQ.

(Bron: Buiten de lijntjes – Sir Ken Robinson. Uitgeverij Spectrum. 2011)

§3 Wat leer je bij de kunstvakken?

Hierboven heb je veel kunnen lezen over het belang van creativiteit en van expressie. In deze laatste paragraaf een opsomming van wat je leert bij de kunstvakken.

Bij de kunstvakken ontwikkel je kennis en inzicht over de verschillende kunsten, over vormgeving, materialen en technieken en over kunst- en cultuurgeschiedenis, maar je leert ook nog heel veel andere mentale vaardigheden die je met name bij de kunstvakken goed ontwikkelt. Alles bij elkaar zijn er 10 belangrijke vaardigheden die je bij de kunstvakken leert en die voor elke leerling van belang zijn. Hier volgt de verdere uitleg van elk van die vaardigheden die je bij de kunstvakken leert.

Die vaardigheden houden onder andere in **1: vaardigheden als: visueel-ruimtelijke of muzikale vaardigheden** waarin je behendig wordt in het beeldende of in het muzikale. Je ontwikkelt je bijvoorbeeld in zingen of in gitaar, of in schilderen.

2: interpersoonlijke en intrapersoonlijke vaardigheden, dat zijn bijvoorbeeld vaardigheden in zelfevaluatie, inzicht in je eigen motivatie en die van anderen en de bereidheid om te experimenteren en te leren van fouten.

Een andere vaardigheden is **3: doorzettingsvermogen**: bij het maken van een schilderwerk of ruimtelijk werk, of het spelen of zingen van een nieuw lied, weet je dat er altijd lastige momenten zijn. Dat zijn de momenten waarop je doorzettingsvermogen leert ontwikkelen.

Een andere vaardigheid is **4: jezelf uitdrukken** ofwel **expressie**, bij de kunstvakken leer je communiceren op allerlei manieren: in beelden, in muziek en in woorden. En bij de kunstvakken kijken we veel naar het werk van kunstenaars en hoe zij iets maken, waardoor je ook leert inzien hoe een professional werkt en hoe jij in jouw werkwijze daarvan kunt leren.

Je leert over de wereld binnen de school en de wereld daarbuiten, in heden en verleden door bij kunst algemeen naar werken te kijken uit de kunstgeschiedenis.

Daarnaast zijn er nog een aantal belangrijke vaardigheden, zoals observeren, een mentale voorstelling maken (verbeelding), vernieuwing (innovatie) door experimenteren, en leren nadenken over je eigen vermogens (reflectieve zelfevaluatie).

Leren **5: waarnemen of observeren**, dat is iets dat we bij de Kunstvakken veel oefenen zonder dat je het misschien zelf echt in de gaten hebt. We bekijken gebouwen en leren wat je daaraan kunt zien/aflezen; we kijken naar fotografie, film, toneel- en dansvoorstellingen en analyseren deze. Aan de hand van het kijken naar kunst leer je heel precies te observeren en onder woorden te brengen wat je ziet, denkt of vindt. Het is daarbij belangrijk om op een open manier te kijken, zonder veel vooroordelen, want dan pas kun je nauwkeurig leren observeren. Je leert het verschil tussen observeren en je eigen mening hebben. Ook leer je stereotypen doorzien en dus nauwkeurig en direct te observeren. Dit is voor heel erg veel beroepen van belang, het is in feite de basis voor empirisch onderzoek (onderzoek via de waarneming) dat voor veel wetenschappelijke functies een basis vormt.

Je eigen mentale beelden vormen, ofwel je **6: voorstellingsvermogen** trainen, is ook iets dat je bij de kunstvakken leert. Dit helpt je om in actie te komen op een bepaalde manier en om oplossingen te bedenken. Deze vaardigheid werd door Einstein zelfs gebruikt: hij zei dat hij in beelden dacht, daarmee bedoelde hij dat hij zich bij het nadenken over wetenschappelijke problemen een mentaal beeld vormde en dan de oplossing vond. Bij de kunstvakken leer je dit het meest direct; je leert het bij het ontwerpen en maken van werkstukken en muziekstukken.

7: Innoveren is nog een algemene vaardigheid die je bij de Kunstvakken leert. Aan de hand van experimenten doen, risico's daarbij nemen, leer je nieuwe dingen te maken en te ontdekken. Soms gebeurt dat helemaal toevallig, maar het leren experimenteren is iets wat telkens weer terugkomt bij de kunstvakken als je iets moet gaan maken. Van de fouten die je daarbij maakt, kun je leren.

Ook leer je **8: creatief denken**, dat is divergent denken ofwel heel veel goede antwoorden of mogelijkheden bedenken voor een bepaald probleem. Einstein zei hierover: “Logica brengt je van A naar B, verbeelding brengt je overal” Creativiteit en innovatief zijn, zijn DE belangrijke vaardigheden voor de toekomst, in heel veel beroepen. Kijk maar eens naar vacature teksten of kijk op internationale websites: <http://www.p21.org/>

9: Reflecteren is ook iets dat je bij de kunstvakken leert: vaak zien mensen kunstvakken als de vakken waarbij je lekker even onderuit kunt zakken en niet te diep hoeft na te denken.... Maar bij de kunstvakken leer je op andere dan taalgerichte manieren te denken, maar juist in beelden of in muziek. Maar ook leer je wel in taal denken, omdat je over de kunst natuurlijk nadenkt en praat met anderen. Daarbij ben je ook heel vaak jezelf aan het evalueren, omdat je over je project nadenkt, wat je ermee wilt uitdrukken, over wat goed gaat en wat niet en hoe dat komt en vooral hoe je het beter kunt doen om het project te laten slagen. Goed kunnen reflecteren en een goede zelfevaluatie is de basis voor goed kunnen leren (je weet dan wat je fout doet en hoe je het kunt verbeteren) en dit kun je in de rest van je loopbaan nog erg vaak nodig hebben.

10: Procesmatig werken leer je ook bij de kunstvakken: Het maken van een beeldende of muzikale opdracht is altijd een proces. Je kunt niet één dag voor het inlevermoment beginnen met leren. Ook krijg je tijdens het proces van dingen maken, feedback van je docent of van andere leerlingen. Deze werkwijze is heel specifiek voor de kunstvakken en heb je in je latere studie en werk nog heel vaak nodig: ook daar wordt gewerkt in een proces waarbij je feedback krijgt en dan weer bij moet sturen om een goed product te krijgen. In dit proces leer je dus samen te werken met anderen en dat is nog een belangrijke vaardigheid voor de toekomst.

Leven in een snel veranderende, globale wereld.

Leerlingen die in een snel veranderende wereld leven, hebben veel aan de vaardigheden die zij bij de kunstvakken leren.

De belangrijke vaardigheden voor de toekomst zijn: waarnemen/observeren, een goed voorstellingsvermogen hebben, innoveren en creatief (divergent) denken. Diegenen die goed geleerd hebben bij de kunstvakken om nieuwe patronen te zien, weten hoe je van je eigen fouten kunt leren en hoe je problemen kunt oplossen door je voorstellingsvermogen te gebruiken, zij zijn degenen die de nieuwe antwoorden kunnen geven die we nodig hebben in de toekomst.

Beroepen in de kunst en cultuur waarbij je deze vaardigheden nodig hebt zijn te vinden zowel op hbo-niveau als op universitair niveau in de: architectuur, mode, filmwetenschappen, communicatiewetenschappen, kunstgeschiedenis, algemene cultuurwetenschappen, media en cultuur, theaterwetenschappen, design/industriële vormgeving, ICT- en gamedesign, filmindustrie, fotografie, reclame, onderwijs, toeristische industrie, vrijetijds-industrie, kunstmanagement, creatieve therapie.

Daarnaast zijn er veel beroepen waarbij je de vaardigheden die je bij de kunstvakken geleerd hebt kunt gebruiken, zoals beroepen in de: psychologie, pedagogiek, journalistiek, media, communicatie en in het onderwijs (PABO bijvoorbeeld!). Wil je iets meer weten over onderwijs in de toekomst, kijk eens op:

http://www.p21.org/documents/P21_arts_map_final.pdf

(Bron: Marie-Therese van der Kamp – Expertisecentrum Kunsttheorie UvA)